

6. Global Business – Future and Present Trends/ George Stonehouse, David Campbell, Jim Hamill, Tony Purdie// Global and Transnational Business: Strategy and Management, Second Edition, John Wiley & Sons, Business and Economy. – 2004 – Chapter IV, Part 15. – P.424-427.
7. Global Innovation Index 2009/10/ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org>.
8. Kevin Honglin Zhang “How does globalization affect industrial competitiveness?”/ Kevin Honglin Zhang// Contemporary Economic Policy (ISSN 1465-7287). – 2010 – Vol.28, No. 4, October 2010. – P.502-510.
9. Muhammad Aminu Bawa, Dr Juhary Ali “The Challenges of Globalization and the role of Human Resources”/ Muhammad Aminu Bawa, Dr Juhary Ali // ICCO October 1999, Bangkok.
10. Sakie T. Fukushima. Innovation Japan through Globalization of Human Capital / Sakie T. Fukushima // Economy, Culture&History Japan Spotlight Bimonthly. – 2008. – №158. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kornferryasia.com/insights/Innovating%20Japan%20through%20Globalization%20of%20Human%20Capital.pdf>.

УДК 339.7:339.9

ТКАЛЕНКО С.І.,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені В. Гетьмана»,
доцент кафедри європейської інтеграції, к.е.н., доц.

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНІ БЕЗПЕКИ

***Анотація.** У статті висвітлено особливості стратегічного розвитку України, проаналізовані стратегічні програми подальшого розвитку, виявлені причини трансформаційних невдач, досліджені тенденції і проблеми, що має певний дестабілізуючий вплив на економічний розвиток сьогодення, та запропоновані напрямки реалізації інвестиційної політики України, яка орієнтована на економічне зростання і забезпечення економічної безпеки.*

Ключові слова: цивілізаційний процес, стратегічний розвиток, інвестиційна політика, прямі інвестиції, економічна безпека, інвестиційна безпека.

***Аннотация.** В статье освещены особенности стратегического развития Украины, проанализированы стратегические программы дальнейшего развития, выявлены причины трансформационных неудач, исследованы тенденции и проблемы, которые имеют дестабилизирующее влияние на современное экономическое развитие, и предложены направления реализации инвестиционной политики Украины, которая ориентирована на экономическое возрастание и обеспечение экономической безопасности.*

Ключевые слова: цивилизационный процесс, стратегическое развитие, инвестиционная политика, прямые инвестиции, экономическая безопасность, инвестиционная безопасность.

***Annotation.** The article reflected the features of strategic development of Ukraine, analysed the strategic programs of subsequent development, found out reasons of transformation failures, in the article investigational problem which has the certain destabilizing influence on economic development, directions of realization of the investment policy of Ukraine which is oriented to the economy growing and providing of economic security are offered.*

Keywords: civilization processes, strategic development, investment policy, direct investments, economic safety, investment safety.

Постановка проблеми. Перше десятиліття ХХІ століття для України свідчить про підвищення ролі і значення регіональної стратегії державного розвитку враховуючи зовнішньополітичні пріоритети. Нові тенденції у світогосподарській системі, пов'язані з її глобалізацією, поглибленням нерівності розвитку між розвинутими країнами і рештою країн світу, що формують досить несприятливе середовище з огляду на економічні перспективи подальшого розвитку України. У таких умовах раціонально і ефективно сформована і реалізована національна стратегія розвитку держави дасть можливість модернізувати розвиток нашої держави, в результаті чого Україна зможе і повинна увійти в коло розвинутих країн світу.

Тому, обрана проблематика щодо стратегічного розвитку економіки України та її інвестиційної складової в контексті забезпечення економічної безпеки держави є досить актуальною і потребує подальшого проведення дослідження.

Аналіз останніх публікацій. Практичні та теоретичні проблеми формування стратегії розвитку України є предметом фахових досліджень таких вчених як В.Геєць, А.Гричан, Ю.Пахомов, В.Савченко тощо. Питання, які пов'язані з економічною, інвестиційною безпекою є предметом дослідження вчених і практиків таких, як З.Варналія, О.Власюка, В.Кириленко, В.Мунтіяна, С.Піріжкова та інших.

Аналізуючи наявний досвід варто зазначити різноманітність та диференційованість підходів щодо стратегічного розвитку України, навіть за наявності існуючої Національної стратегії розвитку «Україна – 2015», визначення місця і ролі України на геополітичній арені в контексті забезпечення стабільності розвитку і безпеки держави.

Формулювання мети. Метою статті є дослідження сучасного етапу розвитку України в контексті світового розвитку для забезпечення національної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні потрібно говорити про нове позиціонування України в геоekonomіці з тим, щоб в результаті була змінена якість участі країни в міжнародних економічних процесах, враховуючи нову розстановку сил у світовій економіці. Так варто зазначити те, що:

(1) Україна розміщена у центральній частині глобального поясу найвищого політичного та соціально-економічного розвитку, тобто на формування зовнішньополітичного курсу України сьогодні впливають країни Євросоюзу і Росія, з одного боку, і США – з іншого;

(2) Україна розташована на геополітичній осі, що поєднує європейську та азіатську систему;

(3) через територію України проходять так звані «розломи» між західною, православно-славянською та ісламською цивілізацією.

Україна на міжнародній арені є невизначеною та контрверсійною державою з обмеженими можливостями. Сьогодні Україна такі не готова до адекватної відповіді як на зовнішні, так і на внутрішні виклики та загрози, в тому числі не готова до викликів, включаючи кризову трансформацію фінансових ринків, кліматичні зміни, енергетичні та продовольчі кризи тощо. Для вирішення цих проблем була розроблена Стратегія «Україна 2020: Стратегія національної модернізації».

За усі роки незалежності років відновлювального зростання економіка України так і не позбулася глибоких структурних деформацій і значно відстає від економік розвинених країн світу за сукупною продуктивністю всіх факторів виробництва та відповідно — рівнем добробуту населення. Більшість підприємств залишилися технологічно відсталими, енергоємними, із слабкою продуктовою та ринковою диверсифікацією виробництва, що зумовлює низьку адаптивність до негативних зовнішніх впливів і призводить до різкого падіння виробництва.

Слід зазначити, що існує кілька базових причин, які спричинили трансформаційні невдачі України [3]:

перша – непослідовність і хаотичність політики змін;

друга – неподоланність розколів у суспільстві;

третья – державницька і професійна незрілість управлінських еліт;

і нарешті, четверта – запозиченість рецептів розвитку.

Отже, сьогодні відбувається демонтаж існуючої світової системи економічних і політичних відносин. Для України як держави, яка за двадцять років незалежності не завершила процеси будівництва інститутів держави та ринкової економіки, не визначила свій статус і роль у міжнародних процесах, може негативно відобразитися на реалізації стратегії економічного розвитку. Разом з тим тектонічні зсуви у геополітиці відкривають перед нашою державою можливості кардинально змінити свою геополітичну вагу, вийти на нові обрії національного розвитку.

Таким чином, в основі стратегічного розвитку України лежить зовнішньополітичний курс держави, який враховує геополітичне положення. Однією з основних складових стратегічного розвитку України, що забезпечить економічне зростання в найближчі десять років, є інвестиційна, а саме чітке визначення щодо обсягів інвестицій і їх спрямованості. Від наявності інвестицій для здійснення інновацій залежить успішність й інноваційної діяльності, і загалом економічного зростання України.

Отже, інвестиційний ресурс (як внутрішній, такі і зовнішній) був і залишається вагомим чинником активізації економічних процесів в економіці держави. Інвестиційна діяльність України протягом 2010-2011 року демонструє помітне поживлення після кризового періоду 2008-2009 років, хоча поряд з цим, інвестиційні процеси характеризуються суперечливими тенденціями і проблемами, що має певний дестабілізуючий вплив, серед яких варто виокремити наступні:

1. Уповільнення динаміки залучення прямих іноземних інвестицій та прискорення динаміки інвестицій в основний капітал. За структурою розподілу інвестицій в основний капітал можна констатувати зростання вкладень у виробничих активні, і зниження - в невиробничих, що негативно позначається на відтворенні останніх. Обсяг прямих іноземних інвестицій протягом 2010 р. зріс загалом на 11,6 % (станом на 01.01.2011 р. у розрахунку на одну особу він склав 978,5 дол. США), а зростання спостерігалось у 20 регіонах.

2. До залучення коштів на світових ринках приводить збільшення державного боргу, за 2007-2010 роки більш ніж в два рази (що в майбутньому слід повертати з відсотками); це підсилює інвестиційну систему країни, яка надала тимчасово вільні ресурси, і слабшає інвестиційну систему країни, яка бере зовнішні ресурси [7].

3. Підтримка малоефективних, нерентабельних підприємств, навіть галузей економіки, та диспропорційність розподілу інвестиційних ресурсів між регіонами. Найбільша частка капітальних інвестицій припадає на розвинені регіони, центри промислової та фінансової діяльності, такі як Київ (18,5 % обсягу), Дніпропетровська (8,3 %) і Донецька (8,1 %) області. Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій також зосереджено у регіонах – лідерах за показниками соціально-економічного розвитку: у м. Києві (48,9 %), Дніпропетровській (16,7 %) та Харківській областях (6,1 %) [7].

4. Нерозвиненість вітчизняного фондового ринку і фінансових інструментів (зокрема опціонних сертифікатів, депозитарних розписок та інших деривативів), і відповідно незалученість значного обсягу потенційних інвестиційних ресурсів до виробничого процесу. Нерозвиненість фондового ринку, незначна чисельність кредитних установ, непрозорість та ризикованість їх діяльності, обмежені можливості іпотечного кредитування,

низькі показники інвестування коштів населення. Інвестиційні фонди і компанії, капітал яких є додатковим джерелом реальних інвестицій, не грають помітної ролі в інвестиційному процесі України. А мета їх діяльності – це вкладення засобів в довгострокові проекти.

5. Низька ефективність використання залучених інвестицій, неефективна реалізація державних цільових програм, незначний економічний (неможливість проведення структурних реформ) та соціальний (незабезпечення ефективної зайнятості) результат від капіталовкладень для економіки регіону – в першу чергу через те, що інвестиції вкладаються до сфер зі швидким оборотом капіталу.

Загалом Україна отримує інвестиційний капітал, але його не достатньо для реалізації стратегічного розвитку держави; між попитом і пропозицією на інвестиційні ресурси існує величезний розрив. Тому мова не йде про ефективність інвестиційних процесів в Україні. Основними чинниками неефективності та нерівномірності інвестиційних процесів в Україні можна назвати такі [5]:

- відсутність умов та розвинутої інфраструктури для інвестування, недостатня кількість об'єктів для інвестування та їх низька привабливість, а також недоступність інформації про такі об'єкти;
- відсутність продуманої політики сприяння залученню інвестицій з прозорими механізмами реалізації на державному та місцевому рівнях;
- нерозвиненість переважної більшості ринкових інститутів, покликаних сприяти інвестиційному процесу – корпоративного сектора, ринку цінних паперів, землі, нерухомості;
- низька конкурентоспроможність товарів регіональних виробників, що робить не вигідним подальше інвестування у їх виробництво;
- відсутність мотивації та інертність місцевої влади щодо сприяння припливу інвестицій, відсутність реальних механізмів активізації інвестиційного процесів.

До вказаного слід додати і дію макроекономічного чинника: скорочення сукупного попиту на засоби виробництва; зменшення обсягів доходів населення та, відповідно, заощаджень; уповільнення динаміки будівельної галузі та зменшення потреби у інвестиційних ресурсах. У сукупності вказані чинники мультиплікували подальше збільшення нерівномірності в обсягах залучення інвестицій і спричиняють виникнення і розвиток таких ризиків, як:

- відсутність економічних стимулів та достатнього обсягу коштів для якісних структурних змін в економіці, подальша деформація структури економіки регіонів;
- недиверсифікований характер інвестиційних процесів (випереджаючий розвиток одних регіонів при стагнації інших, посилення концентрації інвестиційних потоків навколо адміністративних центрів регіонів, занепад периферії) та неефективна галузева структура інвестування;
- адаптація виробництва у регіонах на зовнішні ринки з відповідним інвестиційним забезпеченням, подальше зниження конкурентоспроможності імпортозамінного виробництва.

Зазначені інвестиційні ризики можуть призвести до негативних наслідків в процесі реалізації національної стратегії розвитку України і до підвищення економічної безпеки держави.

Проблема забезпечення національно економічної безпеки є актуальною для всіх держав у будь-який період їх існування і розвитку. Форми, методи, напрями реалізації безпеки з часом можуть змінюватися, що пов'язано з трансформаціями, які відбуваються у суспільстві в умовах глобалізації.

Забезпечення економічної безпеки України є одним з найважливіших національних пріоритетів і основою забезпечення стратегічного розвитку держави, що і вимагає посиленої уваги представників владних структур, науковців і фахівців, широкої громадськості. Забезпечення економічної безпеки є гарантом державної незалежності України, умовою її прогресивного економічного розвитку і зростання добробуту громадян.

Основними завданнями економічної безпеки є:

- забезпечення пропорційного та безперервного економічного зростання, приборкання інфляції, та підвищення стійкого рівня розвитку економіки;
- формування ефективної структури економіки та розвинутого ринку цінних паперів;
- скорочення дефіциту бюджету та державного боргу;
- забезпечення соціального захисту та підвищення якості життя населення;
- підтримка стійкості національної валюти тощо. Ці завдання визначають стратегію економічної безпеки як формування та обґрунтування стратегічних пріоритетів, національних інтересів, засобів і механізмів вирішення проблем.

Однією зі складових економічної безпеки є інвестиційна безпека. Однозначного визначення інвестиційної безпеки на сьогоднішній день не існує. Так, інвестиційна безпека являє собою такий рівень інвестування економіки, який забезпечував би її розширене відтворення, раціональну реструктуризацію та її технологічне переозброєння [4]. Інвестиційна безпека держави це є спроможність підтримувати виробничі нагромадження і вкладення капіталу на рівні, що забезпечує необхідні темпи розширеного відтворення.

Держава, шляхом регулятивних заходів, здійснює вплив на інвестиційну складову економічної безпеки. Державне регулювання інвестиційної складової економічної безпеки, являє собою сукупність форм і способів, що забезпечують: об'єднання державних і приватних інтересів; формування в економіці раціональних пропорцій між споживанням, нагромадженням і інвестуванням; сполучення прогнозування, індикативного регулювання і заходів державного впливу на інвестиційний ринок [2]. Таким чином, інвестиційна складова економічної безпеки визначає стартові умови для розробки інвестиційної політики, з одного боку, і є її результатом – з іншого.

Зазначимо, що інвестиційна безпека держави досягається за умов: (1) дотримання граничної норми інвестування, що дає можливість відтворювати науково-технічний та інтелектуальний потенціал; (2) здійснення розширеного відтворення основного капіталу; (3) підтримання конкурентоспроможності економіки; (4) гарантування зростання ВВП, (5) створення стратегічних резервів; (6) відновлення природних ресурсів тощо. Таким чином, інвестиційна безпека має як якісні, так й кількісні критерії.

Визначення індикатору інвестиційної безпеки здійснюється завдяки світовому досвіду, який свідчить, що для стабільного економічного зростання країни приток річних прямих інвестицій повинен бути на рівні 6% до ВВП, а саме:

$$L_{is1} = \frac{FI}{GDP} \times 100 \geq 6\% \quad (1)$$

де L_{is1} – рівень інвестиційної безпеки у відсотках; FI – приток іноземних інвестицій в економіку країни за період, який розглядається, у грошовому вимірі; GDP – валовий внутрішній продукт країни за період, який розглядається, у грошовому вимірі.

Величин FI / GDP має утримуватися на рівні 6%, а величина FDI/GDP (FDI приток прямих іноземних інвестицій) повинна утримуватися на рівні 25%, що є пороговим значенням інвестиційної безпеки [4].

Також, індикатор інвестиційної безпеки можна обчислити як відношення притоку річних прямих іноземних інвестицій до кількості мешканців країни. Його порогове значення повинно бути на рівні не менше 500 дол. США на одну особу (тобто для підтримання інвестиційної безпеки приток прямих інвестицій в економіку країни по відношенню до кількості населення має бути на рівні 500 дол. США):

$$L_{is2} = \frac{FDI}{K_p} \times 100 \geq 500\$ \quad (2)$$

де K_p – кількість населення країни.

Максимальні порогові значення інвестиційної безпеки відповідають етапу, коли економіка перебуває на стадії реформування і потребує значних інвестицій. Коли економіка перебуває на етапі стабільного розвитку, порогові значення інвестиційної безпеки є як правило значно меншими.

Загалом кількісні критерії безпечного стану економічної сфери не можуть перевищувати (бути меншими) порогових значень індикаторів цієї сфери: так обсяг вітчизняних та іноземних інвестицій має бути достатнім не тільки для самовідтворення економіки, але й забезпечення економічного зростання країни. Так за світовим виміром такий обсяг вітчизняних інвестицій має перевищувати 17% ВВП.

Аналіз і прогнозування порогових значень, стратегічне, поточне і оперативне планування, моніторинг і регулювання інвестиційного процесу і забезпечення економічної безпеки, формування відповідної законодавчої бази є основними методами реалізації інвестиційної політики.

Інвестиційна політика України, яка орієнтована на економічне зростання і забезпечення економічної безпеки має бути спрямована на: підвищення інвестиційної привабливості; забезпечення балансу всіх видів інвестиційних ресурсів; збільшення конкурентоспроможності національної продукції на світових ринках, як ключового компоненту економічного зростання країни, завдяки впровадженню інноваційних технологій, новітніх наукових розробок, стимулюванню інноваційного розвитку промислових підприємств; формування ефективної інформаційної системи, яка б дозволяла потенційним інвесторам точно представляти розміри інвестування, і створення прозорих бар'єрів входу на інвестиційний ринок; формування необхідної законодавчої бази інвестиційного процесу, що дасть можливість створити дієву інвестиційну інфраструктуру і привабливе середовище для реалізації інвестиційних проєктів; активізацію міжнародної інвестиційної співпраці, сприяння залученню додаткових іноземних інвестиційних джерел, інтеграція країн в світовий економічний простір.

Висновки. Україна може підвищити власну суб'єктність в умова геополітичних та гео економічних трансформацій в світі, і зайняти на міжнародній арені провідні позиції, але за певних умов. Україна вигідно розташована на геополітичній осі. Україна повинна вирішити ті завдання, які зазначені Національній стратегії розвитку «Україна – 2015», Стратегії «Україна 2020: Стратегія національної модернізації» і досягти успіху.

В умовах обмеженої ресурсної бази для внутрішніх перетворень, відставання від розвинених країн в багатьох галузях, і за умов залучення інвестицій, ефективного їх використання та спрямування в стратегічно необхідні галузі, масштабні національні проєкти наша держава досягне економічного зростання. Але залучення інвестицій має відбуватися в контексті забезпечення економічної держави. Саме за таких умов Україна зможе стати світовим лідером.

Список використаних джерел

1. Аналітична записка «Україна – 2020: зовнішньополітичні виклики та можливості наступного десятиріччя», К.: УПП, 2011 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uipp.org.ua>.
2. Кириленко В.І., Кириленко Л.М. Управління інвестиційними процесами в контексті економічної безпеки. // Науковий часопис, НПУ імені М.П.Драгоманова. – 2009 – Випуск 7. Серія 18: Економіка і право. – С.3-8.
3. Національна стратегія розвитку «Україна - 2015» - К., 2009 – 116 с.

4. Пирожков С.І. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / під ред. С.І. Пирожкова – К.: НІПМБ, 2003. – 42 С.
5. Регіони України у післякризовий період: ризики та перспективи розвитку / С.О. Біла, О.В. Шевченко, В.І. Жук, М.О. Кушнір, І.В. Валюшко – К.: НІСД, 2011. – 38 с.
6. Україна 2020: стратегія національної модернізації. – К., 2010 – 148 С.
7. www.ukrstat.gov.ua – Сторінка Державного комітету статистики України.

УДК 331.2+331.101.6+330.342(477)

ЧЕХ М.М.,
Львівська комерційна академія,
асистент кафедри міжнародних
економічних відносин, аспірант

ЗАРОБІТНА ПЛАТА ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ ЯК ЕЛЕМЕНТИ ВНУТРІШНЬООРІЄНТОВАНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

***Анотація.** Проведено аналіз політики зростання заробітної плати та продуктивності плати в Україні. На основі емпіричного аналізу методом векторної авто регресії (VAR/VEC) оцінено взаємозалежності між заробітною платою, продуктивністю праці, інвестиційною та споживчою компонентами внутрішнього попиту. Додатково встановлено, що стимулювання попиту шляхом підвищення заробітної плати не створює суттєвих платіжних дисбалансів.*

Ключові слова: заробітна плата, продуктивність праці, внутрішній попит, економічне зростання, платіжний баланс.

***Аннотация.** Проведен анализ роста заработной платы и производительности плати в Украине. На основе эмпирического анализа методом векторной авто регрессии (VAR/VEC) оценено взаимозависимости между заработной платой, производительностью труда, инвестиционной и потребительской компонентами внутреннего спроса. Дополнительно установлено, что стимулирование спроса путем повышения заработной платы не создает существенных платежных дисбалансов.*

Ключевые слова: заработная плата, производительность труда, внутренний спрос, экономический рост, платежный баланс.

***Annotation.** The analysis of the wage and labor productivity policy in Ukraine was conducted. Based on the set of heterogeneous VAR/VEC models, the correlation between wage, productivity, consumer and investment components of domestic demand was estimate. Additionally, was established that the wage-led domestic demand growth is contributing to the GDP growth, with no serious costs of the balance-of-payment deficit.*

Keywords: wage, labor productivity, domestic demand, economic growth, balance of payments.

Зростання заробітної плати у поєднанні із розширенням внутрішнього попиту часто виступає аргументом, що пояснює нерівномірне зростання ВВП та платіжні дисбаланси у 2004-2010 рр. в Україні. З іншого боку підтримка декларованої урядом стратегії підтримки розвитку внутрішнього не можлива без стимулюючої політики доходу. Підвищення оплати праці в Україні є центральним у Програмі діяльності Уряду і розглядається як важливий внутрішній фактор економічного зростання, а економічний розвиток на основі високої заробітної плати цілком узгоджується із реалізацією інвестиційно-інноваційної моделі розвитку в Україні [22] та вважається надійним стимулом для підвищення продуктивності праці і відходу від сировинно-орієнтованої моделі розвитку [26, с. 88].

Відомо, що величина доходу фізичних осіб визначає величину попиту на споживчі товари [19, с. 9] та часто позиціонується як головний рушій прогресивних структурних змін у промисловості та основа сталого розширення внутрішнього ринку [7, с. 55]. Дохід, у свою чергу, залежить із одного боку від величини номінальної заробітної плати, пенсій, соціальних виплат тощо, а з іншого – від ставок податку на доходи фізичних осіб [24, с. 9].

Дешева робоча сила вважається невиправданою розкішшю для країни із низьким рівнем життя та демографією, оскільки призводить до: значного збільшення зовнішньої залежності, нерозвинутості внутрішнього ринку, доларизації економіки [24, с. 4]. У довгостроковій перспективі зростання реальної заробітної плати, розширюючий споживчий попит, стимулює зростання продуктивності праці через збільшення інвестицій [2]. Стимулюючий вплив заробітної плати на продуктивність праці неодноразово доведено відомими представниками неокейнсіанського напрямку [6; 8, с.248; 10, с.423; 17]. Згідно положень кейнсіанської школи штучне зниження заробітної плати та маніпулювання її розмірами в умовах кризи вважається неприпустимим, оскільки стабільність доходів населення є найкращим фундаментом для стабілізації платоспроможного попиту та відновлення зростання виробництва [3, с.7]. В українській інтерпретації занадто низький рівень заробітної плати поглиблює кризу попиту, веде до фізичної, моральної та інтелектуальної деградації [9, с. 44-45].